

617.7

P89

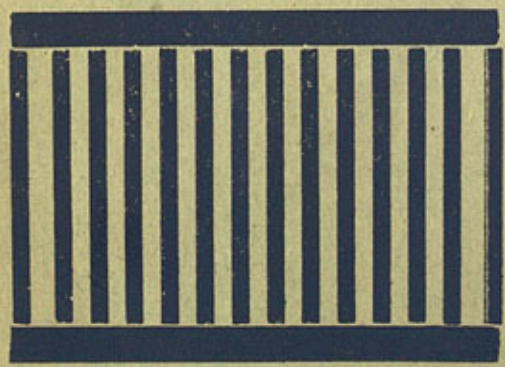
Обязательный экземпляр

P. S. POZDNJAKOV

TRAHOMAH

NÄH

Kiändi TITOV

Mosoblispolkoman izdateljstvan karielane otdelenja

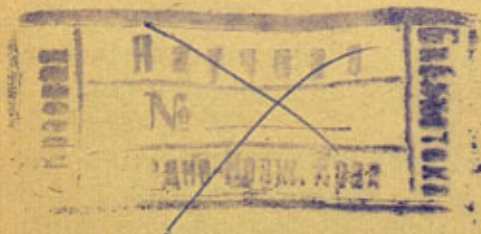
Linna Lihoslavlja, 1932 v.

617.7
P 89

P. S. POZDNJAKOV

ТРАНОМАН НАН

Kiändi TITOV

Mosoblispolkoman izdateljstvan karielane otdelenja

Linna Lihoslavlja, 1932 v.

Национална
Библиотека
Республики Карелия

1902303

Типография
„МОСОБЛПОЛИГРАФ“

Лихославль

Советская ул., дом № 41

Мособлит 16544

Заказ № 675

Тираж 3000 экз.

Trahomah näh

Trahoma on šilmin läzimine, kumbazešta ei vähä rahvašta kavotetah nägömistä. Kaiken muozista šilmä läzimizistä trahoma on suamoi tuagie, ylen varattava i ylen tartuja.

Trahoma vaštuacov kaikilla rahvahilla, no ei yhen rьgeňyöh. Egiptašša, primierakši, pocki kaikki eläjät läzitäh trahomalla, ev vähä händä Turçijašša i Greçijašša. Šiloin kuin Françiissa i toizissa Jevropan gosudarstvoissa trahomua ev, einin on ylen harvah.

SSSR—šša ollah miljonat läzijiä trahomalla, kymmenet tuhattua šogieda häneštä. Ylen rьgeneh meilä vaštualiecov tämä läzimine cuvašoilla keššeššä, mordvoilla, tattariloilla. Prizьvan aigah ruškieh armiih 1924 vudena jogo šadalla mieštä, ei godiecijoida, oli läzijiä trahomalla hormua 6, tättarie 20, baškirua 23, cuvašua 32.

Niinze äijä trahomua on Moskun oblastin karieloin keššeššä. Tolmacun raionašša 100 proç. karielazie i hänen revnahizešša Lihoslavljan raionašša, missä puolet eläjie ollah karielat, on šuuri lugu trahomalla läzijiä. Lihoslavljan raionašša ševote-

uonke hormin i karielan eläjinke hormat äijiä harvemma läzitäh trahomalla, cem karielat. Annandoidä myötj kävndiä dohtariloin Tuoh nägyv, što lugu läzijiä trahomalla on šidä enämbi, midä enämbi karielua on eläjillä keššessä, kumbazie obsluzivaicov medičinskoi punkta. Šanottu on maltavembi alembuana annetuošta tabličašta.

№№ jällekk.	Medičinskoin punktan nimi	Läzijä trahomalla 1000 mieh. punkt. kävijistä	Punktalla kävijäf načionalnostie myötj
1	Miitrovan	4	Hopmat
2	Lockinan	8	Kolmennëš karielua
3	Kolašnikovan	10	Yhen verda karielua i hormua
4	Zerehovan	21	Enämbi puolda karielua
5	Zaluazinan	78	Karielat

Täh rukah karielazin eläjin keššessä trahoma vaštualiecov pocki 20 kerdua rьgenemma, cem hormin eläjin keššessä.

Trahoma zavodiecov verkazellah kekšimättä. Enzistäh toko läzevdyv yksi šilmä. Läzijä nägöv, što šilmä huomnekšella rьettayduv, kuaziecov, što häneh on protettu peskuo, a luomet liettih jygiemmät. Täššä ze aigua luomen šiämine puoli šilmäh päin ruškuov i puhalduv, a myöhemmä hänellä ozuttuacetah keldazet

rökközet, kun jyväzet. Nämä jyväzet i ollah trahoman primietat.

Aijan männeššä, jesli trahoma ei lecciece, r̄et-tua lienöv enämbi i enämbi, häneštä huomneksiilla klejiecetäh luomet i rubiev kivistämäh valgieh kac-cuossja. Vielä myöhemmä trahomatoznoit jyvät halgielljah i luadiecetah pikkaraziksi ruanaziksi, kumbazet jälgeh paretah, jättiän valgiet rupcat. Nämä ollah zen-ze muozet rupcat, kumbazet ollah hibiellä juazvoin, poltannoin i ruanojn jälgeh, missä heistä ei harvah tukkuvvutah i tuhmetah lähindä paikat—šormet, kagla, käzi. Tämä ze on i šilminke rupcin aigah trahomašta. Tiälä hyö kuvvitetah luomen i kiännetäh hänen šiämeh, zentän r̄epcit ruvetah hieromah šilmän piälyštiä. Šilmän terä mudavdov i hänen piällä niin-ze avavvutah juazvat, kumbazet paretešša luadiecetah rupciksi; rahvahašša händä kucutah kalvoksi. Hiän ei lašše valgieda i zentän r̄egenemmä kaikkie hänen tuacci rahvaš šogetah. SSSR-šša lugiecov 329 tuhattua šogieda; heistä enämbi 67 tuhattua šogett̄h trahomašta.

Trahoma on ylen tartuja. R̄etašša, kumbane lähtöv lähijän šilmistä, on trahoman zaruaza. Tulov vain yhellä miehellä pereheštä läzevdyö trahomalla, kun häneštä tartuv toizih, a toizeh kerdah i kaik-keh pereheze. Ze-ze šlucciecov, konza trahomnoi puuttuv školah einin obšcezt̄jah — hiän zaraziv omiedah tovarissoida. Voiccov zaraziecie i slucainoin vaštuacennan aigah ynnäh ei tuttavanke r̄estikan-

zanke einin veşşoista, kumbazie pideli trahoman läzijä.

No tämä kaikki on vain şilloin, konza rahvaş ei tietä, mi on tämä trahoma i kuin häneştä vardeiliecie. Kun tämä tiediä i točno luadie dohtariloin soviettoida—vardeiliecie trahomaşta ev jygie, vain pidäv lujah muistua, şto läzijällä trahomaşsa on zaraznoi ei vain rьetta, läksijä şilmäştä, no i kaikki ne predmieitat, kumbazilla puuttu tämä rьetta—şormet, paikka, käzipaikka, pieluş, odjuala, a niin ze i kaikki ne vieşşat, kumbazie läzijä ottav rьetaşsa maravtettuloilla kázillä—oven kiägä, kran-daşa, srumenta, kumbazilla hiän ruadav, dengat i.n.i.

Rьgenemmä kaikkie trahoma tartuv, konza pyvhi-kiecetäh yhtehizeh käzipaikkah, muatah yhellä pielukşella einin peşşäh ihuo yheştä rengistä läzijanke ristakanzanke. Rьgeneh läzevvytäh trahomalla i ne rahvaş, kumbazilla on paha privьcka pezemat-tömillä kázillä koşkie ömie şilmie. Tämä on ylen varattava privьcka, zentän, şto şormiloilla ylen kebiel di voiccov puuttuo trahoman zaruaza, konza annetah kättä niillä miehielöillä, kumbazilla kivisetäh şilmät ei nin konza ötetah niidä predmietoida (primierakşi, oven kiägä, rebukkahie vuatteida), kumbazet oldьh läzijällä rьstikanzalla kázissä.

Trahoma voiccov levetä obşezetjaşta einin şkolaşta läbi, missä lapşet kizan einin opaşşunnan aigah tartutetan toine toizella tämän läzimizen zarua-zua. Min ahtahembi on şkola einin obşezetja i min

redukkahembana hiän pidiäcöv, zen enämmäldi elävdyv heissä trahoma.

Konza muamo, läzijä trahomalla ottav icciellä postelilla lapšen hiän hänen zaraziv tällä läzimizellä.

Pricina, kumbazen tuacci cuvaşoin keşşeşşä, mordvilla tatariloilla i karieloilla trahoma on rüdenemmä, cem hormilla keşşeşşä, on näin rahvahin ei yhen muozeşşä kuljturan korgehukşeşşä. Çuarin praviteljstva erott' vähän vnimanjua opaşşandah i kuljturnoih obsluzivanjah heillä keşşeşşä, mi täh şuat şanuocov äijä madalemmalla kirjah opaşşunnalla hiän keşşeşşä, i olennalla äijä edemmä jänyzillä tavoilla i vähemmäldi tervehellä elännällä. Luvenda ozuttav, şto äş yheşşä ze raionaşşä karielazin eläjillä keşşeşşä on äijä enämbi eikirjamiehilöidä, cem hormilla keşşeşşä. Niin, 100 eikirjamiestä i vähäldi kirjamiestä Lihoslavljan raionan eläjistä 84 tuliev cov karieloilla i vain 16 hormin eläjillä, ze on eikirjahtijändä karieloilla keşşeşşä on 5 kerdua şuurembi, cem hormilla keşşeşşä; i trahoman levennyndä, kuin oli şanottu, karieloilla keşşeşşä on 20 kerdua rügenemmä, cem hormilla keşşeşşä.

Täh şuat karieloilla keşşeşşä on kylät, missä pocki puolet taloloida on läzijät trahomalla, i midä gluhoimmat ollah nämä kylät, midä edemmä ollah ravdatien stançaşta, zavodoista i toizista kuljturnoiloista çentroista, midä şuurembi vierindä buabozih i tiedäjih, şidä şuurembi on lähindä trahomalla.

Slieduinda karieloin eländiä tijuşşannanke hiän

taboidea i privъckoida ozuttav, što tãh şuat kãrie-
lazin elãjillã keşşessã, kuin pruavila, kaikki pereh
pyvhkiecöv yhellã kãzipaikalla i ylen rьgeneh
muatah yhellã postelilla, pietãh yhtehistã pielušta
i odjualua. Nãmã vrednoit privъckat i varattavat
tavat äijãldi avtetah trahomalla levendiãcie kãrie-
loilla keşşessã, a tuagie kãvyndã buabozin luoh
i tiedãjin luoh i myöhemmã tulenda dohtarih tuv-
vah zapustituot i jygiet slucait trahomua, ei har-
vah loppieciujoida şogiennalla.

Kun ken vähãldi vardeilieci i zarãzieci traho-
malla, pidãv kuin voit vãliãmmã mãnnã dohtarin
luoh. Trahoma, kun hiãn ev zapustittu, lecciecöv,
no lecciecie pidãv viikko. Trahoma on lãzimime
upornoi, pakkuov şuurda tirpamistja lãzijãştã i
lecciecöv zen vãliãmme, min aivomma tulet dohta-
rin luoh. Leccimãttã einin lãzijãn ei eigien lecci-
mizellã, einin leccieşşã maltamattomin tiedãjin luona
i buabozin luona, trahoma rьgeneh loppiecov şo-
giennalla.

Vãgövã trahoman levenendã on tozinane gro-
zinda rannan hyvyöllã, zentãn şto madaloittav
rьstikãnzã voimizen ruadua şidã einin toista rua-
duo, a lapşet, lãzijãt trahomalla, kavotetah voimi-
zen kãvvã şkolah, millã pienenöv hiãn razvitja
taza; vanhembazet nuoret rahvaş lãzevdynnyöt tra-
homalla, luadiecetah ei godnoiksi sluuzimah ruş-
kieh armiuh.

Zentãn borcu trahomanke on tozinane kyzymine,
kumbazen hyvãştã reşinnãştã cuastissa zavissiv

muakunnan ekonomiceskoi, kuljturnoi vojenoj vägi.

Jogo miehellä, štoбь ei läzevdyö trahomalla, pidäv sledie omaşşa elännäşşa tädä:

Ei koşkie pezömättömillä kázillä omie şilmie, kázie peşşä muilanke.

Ni konza ei pie pyvhkiecie. vierahah kázipaikkah, ei pie pidiä vieraşta paikkua.

Ei muata vierahalla pielukşella i ei kattuacie vierahalla odjualalla einin piälyş vuatteilla.

Ei peziecie ni kenenke yheştä tazaşta einin yheştä rengistä.

Pidäv puhtahemma pidiä pertie, tuagiemma provetrivaija händä, štoбь ei ois pölyö, şavuo.

Jogo şilmin kivissännän aigah viettämättä pidäv ajua duhtarin luoh.

Rьgenemmä pidäv kävvä besiedoilla i lekçijoilla mediçinua myötj i enämbi lugie kniigua läzimizih näh, štoбь väliämme opaştuo vardeimah iccedä läzevdymizistä.

Kaikella kylällä yheşşä trahoman levenennän pietändäh varoin rahvahalla keşşeşşä i borcuh varoin jo olijanke läzimizenke pidäv huoluttuaccie täh näh:

Şkolьssa i obşcezitjoişsa ei laşkie ahtahutta i reduo.

Jogo obşcezitjaşsa, şkolaşsa, ucrezdenjaşsa, masterskoissa pidäv pidiä káziaşteda i muilua.

Luadie mediçinskoida lapşin kacondua ennen otandua heidä şkolьh, jasliloih i prijuttoih.

Vanhembie kaccuo tullessa sovhozah, masterskoi-loih i zavodoilla.

Kuin škol'ssa, niin i sovhozoissa, zavodoissa, masterskoi-loissa omalla aigua luadie mediçinskoi kaconda, što'by' tijuštua läzijät trahomalla.

Otnosiecie suurenke vardeiliecnanke kaikkih slucainoiloih i aigahizih kävijöih obšcezitjah einin pereheh (aštujat, masterovoit, paimenet, aigahizet ruadajat i n. i.) jesli hyö ei oldu mediçinskoilla kaconnalla.

Avata enämbi mediçinskoiloida punkt'ye, što'by' jogohie trudiecija voicciis jogo läzinnän aigah läšsembiäh i väliämme lähtie dohtarin luoh sovietalla.

Enämbi lašk'ie lehtyzie i kniigua, luadie besiedoida i lugie lekçijoida mediçinah näh tunnuštua-cendah varoin, kuin pidäv vardeija icettä läzimizistä, r'ęgeneštä trahomašta.

Jogo läzijällä trahomalla, što'by' väliämme lecciecie i ei zarazie toizie, pidäv sobljudaja ka midä:

Nastöicivo, uporno leccie omua läzimistä, ei hylätä lecindä ši' suat, kuni ei šano dohtari, što hiän loppieci.

Ni konza ei pie männä sovietalla buabozin luoh i tiedäjin luoh—hiän „avušta“ ei vähä läzijä trahomalla kavotett'ih šilmie.—

Vardeiliecie kävynnästä, pölykkähih, ägeih, šavu pertilöih, zentän što tämä viettäv trahoman lecindä; vardeija šilmie ylen valgiešta.

Iccieellä varoin pidäv pidiä eris käzipaikka, pieluš, odjuala.

Rygenemmä peşşä muilanke ömie käzie i konza ev händä, ei koşkie heilä kivistäjie şilmie. Omat şovat, vuattyet i kaiken muozet predmietet, kumbazih voicci puuttuo ręetta läzijistä şilmistä, panna edemmä, ştoby hyö ei voidais puuttuo kellä ni olgah käzih, osobenno lapşilla.

Центр
3 р. 00 к.
Hinda 8 kop.

Книг
~~26553~~

П. С. ПОЗДНЯКОВ

О Т Р А Х О М Е

(на карельском языке)

перевод М. М. ТИТОВА

Редактор П. Строганов

Сдано в производство 29/V—32 г.

Подписано к печати 3/VI—32 г.